

ROTTERDAMS
PHILHARMONISCH
ORKEST

Concerttoelichting

Zomeravondconcert

vr 2 september 2022 • 20.15 uur

A portrait of Lahav Shani, a man with dark hair and a beard, wearing a black turtleneck sweater. He is leaning against the trunk of a large tree with rough, textured bark. The background is a soft-focus green, suggesting a forest or park setting. The lighting is natural, highlighting his features.

Lahav Shani chef-dirigent

Geboren: Tel Aviv, Israël

Huidige positie: chef-dirigent
Rotterdams Philharmonisch
Orkest; music director Israel
Philharmonic Orchestra

Eerder: vaste gastdirigent Wiener
Symphoniker

Studie: piano aan de Buchmann-
Mehta School of Music Tel
Aviv; piano en directie aan de
Hochschule für Musik 'Hanns
Eisler' Berlijn; mentor: Daniel
Barenboim

Doorbraak: 2013, na het behalen
van de eerste prijs van het Gustav
Mahler Dirigentenconcours in
Bamberg

Daarna: gastdirecties Berliner
Staatskapelle, Berliner Staatsoper,
Wiener Philharmoniker,
Symphonieorchester des
Bayerischen Rundfunks,
Staatskapelle Dresden,
Tonhalle Orchester Zürich,
Rundfunk-Sinfonieorchester
Berlin, Philharmonia Orchestra,
Philadelphia Orchestra,
Pittsburgh Symphony Orchestra,
Seoul Philharmonic Orchestra,
Koninklijk Concertgebouworkest

**Debuut Rotterdams
Philharmonisch:** 2016

PROGRAMMA

dirigent **Lahav Shani**

György Ligeti 1923–2006
Atmosphères [1961]

Willem Pijper 1894–1947

Symfonie nr. 2 [1921]

- Allegro maestoso
- Lento - Grazioso - Finale: Più mosso, maestoso

Pauze

Gustav Mahler 1860–1911

Symfonie nr. 1 in D [1884-88, revisie 1906]

- Langsam, schleppend (Wie ein Naturlaut) – Im Anfang sehr gemächlich
- Kräftig bewegt, doch nicht zu schnell
- Feierlich und gemessen, ohne zu schleppen
- Stürmisch bewegt

Einde concert circa 22.15 uur

Vorige uitvoeringen door ons orkest:

Ligeti Atmosphères: aug 2015,

dirigent Martyn Brabbins

Pijper Tweede symfonie: feb 2022,

dirigent Lahav Shani

Mahler Eerste symfonie: nov 2021,

dirigent Lahav Shani

Een uur voor aanvang van het concert geeft Arthur van Dijk een inleiding op het programma, toegang € 5. Kaartjes zijn aan de zaal te verkrijgen tegen pinbetaling. Voor Vrienden is de inleiding gratis.

Cover: Foto Iakov Kalinin

Een spoor van vernieuwing

Met drie muzikale baanbrekers volgen we het spoor terug in de tijd. Ligeti bevrijdde zich van de dogma's van de avant-garde, zoals Pijper een generatie eerder afstand had genomen van zijn 'mahlerende' stijl – en Mahler zelf met zijn *Eerste symfonie* ooit een deur had geopend naar nieuwe klanken in het symfonieorkest.

György Ligeti was een meester in het vinden van zijn eigen weg. Heel letterlijk, want in 1944 ontsnapte hij uit dwangarbeid en in 1956 ontvluchtte hij communistisch Hongarije. Lopend passeerde hij onopgemerkt de grens met Oostenrijk en met hulp van zijn veel eerder geëmigreerde landgenoot Matyas Seiber belandde hij in Duitsland. Hij had verwacht dat componisten in het vrije westen konden schrijven wat ze wilden, maar verbaasde zich over de dogma's van de avant-garde. Het serialisme – het componeren op basis van reeksen, een doorontwikkeling van Schönbergs twaalftoonsmuziek – domineerde de muzikale broedplaatsen. Ligeti besloot alle tradities van de laatste vijfhonderd jaar overboord te gooien. Weg met melodie, ritme en harmonie. Ook de vertrouwde structuren van variatie en herhaling moesten eraan geloven.

Spreeuwenzwerm

Atmosphères is een collage van verkleurende klankvelden, een fascinerend spektakel als een spreeuwenzwerm op een zomeravond. Het openingsakkoord is een opeenstapeling van 59 verschillende tonen over een afstand van meer dan vijf octaven. Doordat elke stem eigen aanwijzingen heeft om luider of zachter te spelen, worden steeds andere klanken en tonen uitgelicht. De klankwolk verschieft voortdurend van kleur. Met micropolyfonie – letterlijk miniatuurmeerstemmigheid – bedacht Ligeti een andere manier om tot wisselende klanktexturen te komen. Met ambachtelijke compositietechnieken, geïnspireerd op de 15e-eeuwse muziek van Johannes Ockeghem, creëerde hij een beeldhouwwerk in klank met wel 56 individuele

Ligeti ontvlucht Hongarije, aquarel van Juan Álvaro Pernia.

stemmen in de strijkers. Ligeti droeg zijn baanbrekende werk op aan Seiber, die een jaar eerder gestorven was. De eerste uitvoering van *Atmosphères* tijdens het Donaueschingen Festival voor nieuwe muziek werd juichend ontvangen en moest meteen herhaald worden.

Uitgemahlerd?

Veertig jaar eerder stond Willem Pijper voor de uitdaging zijn eigen weg te vinden. Tot dan toe had hij nog sterk op Debussy en Mahler geleund. Zijn *Eerste symfonie* omschreef hij aan Diepenbrock in maart 1920 als 'mijn te zeer mahlerende symfonie'. Loskomen van de meester was nog een hele uitdaging, want in dat jaar vierde Amsterdam, tien jaar na de dood van de bewonderde componist, een uitbundig Mahlerfeest. Pijper zelf had geconstateerd dat er sinds 1915 geen seizoen voorbijgegaan was zonder een of meer Mahlersymfonieën op het programma van het Concertgebouworkest. Wellicht was het een reden om zich af te zonderen in het Zwitserse dorpje Minusio aan het Lago Maggiore, om zo rustig te kunnen werken aan zijn *Tweede symfonie*. Afgaand op de reactie van dirigent Mengelberg en zijn kompaan Cornelis Dopper was Pijper geslaagd in het vinden van een nieuwe weg. 'Non capisco' zou Mengelberg gezegd hebben, hij begreep de muziek niet. Dopper betreurde het dat Pijper de kant van de modernen opging. Daags nadat Mengelberg uiteindelijk de symfonie toch dirigeerde, schreef een recensent in de krant dat het Concertgebouw publiek nog nooit zo onverholen had laten blijken niet gediend te zijn van een werk als bij Pijpers *Tweede*. Meteen aan het begin verraste Pijper met een complexe opeenstapeling van tonen. Waar Ligeti van een dergelijke 'klankwolk' het

hoofdbestanddeel van zijn compositie maakte, hield Pijper echter nog altijd vast aan de melodie als belangrijkste element van zijn muziek. En Mahler kon hij in zijn Zwitserse zomerverblijf toch ook niet helemaal loslaten. Aan Mengelberg schreef hij over de grootse bezetting van zijn symfonie, inclusief de tenorhoorn, die hij de 'profeet' van Mahlers *Zevende* noemt. Hij liet de tenorhoorn samen

Atmosphères is een collage van verkleurende klankvelden, een fascinerend spektakel als een spreuwenzwerm op een zomeravond.

met de vierde trompet buiten de zaal spelen, 'juist nog verstaanbaar boven het zachtjes spelende orkest'. Een idee dat hij ongetwijfeld van Mahlers *Eerste symfonie* had afgekeken.

Onbegrepen

Het is voor de hedendaagse luisteraar moeilijk voor te stellen, maar ook Mahlers eerste stelling kon bij de première in 1888 geen genade vinden bij het publiek. Na afloop durfden zijn vrienden niet over de muziek te beginnen, ze liepen met een grote boog om hem heen alsof hij een besmettelijke ziekte had.

Van schrik trok Mahler zijn werk terug en pas jaren later probeerde hij het opnieuw met een aangepaste versie. Om het publiek wat houvast te geven schreef hij er een beeldende toelichting bij. Het maakte de verwarring alleen maar groter. Ook bij deze uitvoering waren pers en publiek met stomheid geslagen. Het orkest was veel groter dan ze van Beethoven en Brahms gewend waren. Meteen al in de eerste maten klonken voor die tijd sensationeel nieuwe orkestkleuren. Op een vraag waarom zo'n groot orkest nodig was antwoordde Mahler: 'Hoe meer muziek zich ontwikkelt, des te gecompliceerder is het instrument dat nodig is om de ideeën van de componist tot uitdrukking te brengen.' Waar het publiek een langzaam tweede deel verwachtte, klonk een boerenwals. In plaats van een scherzo volgde een begrafenismars, in gang gezet door de pauken en een solo van de contrabas in een lastig hoog register. Zijn toelichting trok hij weer terug, met als motivatie: 'Weg met alle programma's! Het publiek moet gewoon oren en hart meenemen en bereid zijn zichzelf over te geven aan de rhapsodist. Er blijft altijd een stukje mysterie over, zelfs voor de schepper!' In 1918 schreef de jonge recensent en componist Willem Pijper in het *Utrechtsch Dagblad* vol lof over Mahlers *Eerste*, een meesterwerk. Acht jaar later was hij van mening dat Mahlers tijd verstreken was. Hoe zou Pijper het gevonden hebben dat 75 jaar na zijn dood zijn *Tweede symfonie* naast Mahlers *Eerste* klinkt?

Carine Alders

Agenda

vr 16 september 2022 • 20.30 uur

dirigent **Lahav Shani**

klarinet **Julien Hervé**

Copland Rodeo

Copland Klarinetconcert

Bernstein West Side Story:

Symphonic Dances

za 17 september 2022 • 20.30 uur

dirigent **Tarmo Peltokoski**

piano **Lahav Shani**

Gershwin Rhapsody in Blue

Strauss Don Juan

Sibelius Zevende symfonie

zo 18 september 2022 • 13.15

en 15.00 uur

dirigent **Adam Hickox**

regie **Lise-Lott Kok**

bewerking **Lotte van Dijk**

acteur **Ayrton Fraenk**

beeld **Camille Scherrer**

Stravinsky Vuurvogel-suite

do 29 september 2022 • 20.15 uur

vr 30 september 2022 • 20.15 uur

dirigent **Lahav Shani**

viol **Hillary Hahn**

Widmann Con brio

Dvořák Vioolconcert

Brahms Eerste symfonie

vr 30 september 2022 • 17.00 uur

piano **Lahav Shani**

viol **Igor Gruppman** en **Hed Yaron**

Meyerson

cello **Emanuele Silvestri**

hoorn **David Fernández Alonso**

Dvořák Pianotrio 'Dumky'

Brahms Hoorntrio

za 8 oktober 2022 • 20.30 uur

dirigent **Bertie Baigent**

Wagner Meistersinger-overture

Rachmaninov Vocalise

Dvořák Largo uit de Negende

symfonie

Bizet Carmen: Eerste suite

Ravel Boléro

Orkestleden

Chef-dirigent

Lahav Shani

Eredirigent

Yannick Nézet-Séguin

Assistent-dirigent

Bertie Baigent

Eerste viool

Igor Gruppman,
concertmeester
Marieke Blankestijn,
concertmeester
Quirine Scheffers
Hed Yaron Meyerson
Saskia Otto
Arno Bons
Mireille van der Wart
Cor van der Linden
Rachel Browne
Maria Dingjan
Marie-José Schrijner
Noëmi Bodden
Petra Visser
Sophia Torrenga
Hadewijch Hofland
Annerien Stuker
Alexandra van
Beveren
Koen Stapert

Tweede viool

Charlotte Potgieter
Cecilia Ziano
Frank de Groot
Laurens van Vliet
Tomoko Hara
Elina Staphorsius
Jun Yi Dou
Bob Bruyn
Letizia Sciarone
Eefje Habraken
Maija Reinikainen
Sumire Hara
Wim Ruitenbeek
Babette van den Berg
Melanie Broers

Altviol

Anne Huser
Roman Spitzer
Maartje van Rheeden
Galahad Samson
Kerstin Bonk
Lex Prummel
Janine Baller
Francis Saunders
Veronika Lénártová
Rosalinde Kluck
León van den Berg
Olfje van der Klein

Cello

Emanuele Silvestri
Joanna Pachucka
Daniel Petrovitsch
Mario Rio
Gé van Leeuwen
Eelco Beinema
Carla Schrijner
Pepijn Meeuws
Yi-Ting Fang

Contrabas

Matthew Midgley
Ying Lai Green
Jonathan Focquaert
Robert Franenberg
Harke Wiersma
Arjen Leendertz
Ricardo Neto

Fluit

Juliette Hurel
Joséphine Olech
Désirée Woudenberg

Fluit/piccolo

Beatriz Da Baião

Hobo

Remco de Vries
Karel Schoofs
Hans Cartigny
Anja van der Maten

Hobo/althobo

Ron Tijhuis

Klarinet

Julien Hervé
Bruno Bonansea
Jan Jansen

Klarinet/ basklarinet

Romke-Jan Wijmenga

Fagot

Pieter Nuytten
Lola Descours
Marianne Prommel

Fagot/ contrafagot

Hans Wisse

Hoorn

David Fernández
Alonso
Wendy Leliveld
Richard Speetjens
Laurens Otto
Pierre Buizer

Trompet

Giuliano
Sommerhalder
Alex Elia
Simon Wierenga
Jos Verspagen

Trombone

Pierre Volders
Alexander Verbeek
Remko de Jager

Bastrombone

Rommert Groenhof

Tuba

Hendrik-Jan Renes

Pauken/slagwerk

Randy Max
Danny van de Wal
Ronald Ent
Martijn Boom
Adriaan Feyaerts

Harp

Charlotte Sprenkels